bijlagen verschijnen. Wij vertrouwen, dat op deze wijze ook deze onderdeelen van het tijdschrift meer tot hun recht zullen komen.

Redactie en uitgever hebben voor de uiterlijke verzorging van het tijdschrift wederom een beroep gedaan op Mevrouw *L. Stam-Beese*. Zij meenen, dat de ontwerpster erin geslaagd is een nieuw gewaad te scheppen, waardoor het blad zal opvallen, zonder dat het daarbij iets van zijn karakter van wetenschappelijk tijdschrift prijsgeeft.

Ook wat de „opmaak" betreft luisterden Redactie en uitgever gaarne naar de wenken, hun door Mevrouw *Stam* gegeven. Moge het blad door de verandering van zijn uiterlijk en door het meer praktische formaat aan aantrekkelijkheid hebben gewonnen.

SPRONGEN IN DE ONTWIKKELING VAN HET ACCOUNTANTSBEROEP

door H. R. Reder

Oudere vakgenooten zullen zich ongetwijfeld nog de typische ontwikkeling van het beroep herinneren in de jaren van en na den wereldoorlog, die in 1914 is begonnen en in 1918 een einde heeft genomen. Met mij zullen velen er aan terugdenken als aan een tijd, waarin voor het accountantsberoep in Nederland een groote sprong in den ontwikkelingsgang is gemaakt; een periode, waarin de door geleidelijken opbouw geopende beroepsmogelijkheden konden worden verwezenlijkt in een veel sneller tempo dan onder rustiger verhoudingen het geval had kunnen zijn. Ik behoef slechts in herinnering te brengen het feit, dat uit die periode stamt de Rijksaccountantsdienst, thans een instelling, die alom wordt aanvaard en gerespecteerd en waarin een nog steeds groeiend aantal vakgenooten blijvend te werk is gesteld; dat zich toen in een veel sterkere mate dan voorheen in het Nederlandsche bedrijfsleven gebeurtenissen zijn gaan voltrekken, waarbij accountantshulp in anderen vorm dan binnen het engere contrôle-begrip te rangschikken is, werd ingeroepen: fusies, reorganisaties, kartelvorming; en dat ook de contrôle-functie in engeren zin aan beteekenis won in verband met talrijke voorschriften van hooger hand, die de behoefte aan deskundig boekenonderzoek voortdurend deden toenemen.

Veel van wat sedert dien ten behoeve van studie en opleiding voor het beroep en van de versterking der positie van den accountant in het Nederlandsche bedrijfsleven kon worden gedaan, is naar mijn overtuiging sneller geschied dan zonder deze stimulans van uit de vorige oorlogsjaren stammende bijzondere behoeften aan accountantshulp het geval had kunnen zijn. Ik wil niet zeggen, dat deze versnelde ontwikkeling alléén voordeel heeft gehad; ongetwijfeld kleefden er aan de sterkere toeneming van de vraag naar accountantsdiensten dan van de „productie" van krachten, waardoor aan deze vraag kon worden voldaan, ook nadeelen. Maar per saldo geeft deze rekening toch ongetwijfeld een voordeelig resultaat; de aspecten zijn ten gunste veranderd: het beroep is na een op zich zelf merkwaardig korten opbouwarbeid uit wetenschappelijk oogpunt veel beter gefundeerd en heeft zich een arbeidsveld kunnen vormen, waarvan de grenzen ten opzichte van de verhoudingen van 25 jaar geleden stellig wijder liggen dan uit dezen relatief korten tijdsduur redelijkerwijze zou zijn af te leiden.

Thans zijn de tijden opnieuw onrustig; niet alleen in direct verband

met de hostiliteiten, die ons bestaan ingrijpend hebben gewijzigd, doch ook gezien uit het oogpunt van de noodlottige crisis, welke aan het uitbreken van den thans woedenden krijg is voorafgegaan en die daarvan naar veler meening zelfs een der diepere oorzaken is. De gevolgen van deze betreurenswaardige gebeurtenissen voor de economische samenleving hebben zich allengs afgeteekend; het vrije spel der economische krachten is gebreideld, de staatsbemoeienis met wat tot voor relatief korten tijd in het bedrijfsleven op eigen initiatief en in betrekkelijke ongebondenheid kon worden geregeld, neemt voortdurend toe.

Ik heb den indruk, dat wij in het accountantsberoep een tweeden grooten sprong aan het doen zijn. Weliswaar gedreven door gedeeltelijk andere invloeden, maar toch onder een onmiskenbare gelijkenis met den vorigen keer. Opnieuw is er klaarblijkelijk een grootere vraag naar accountantsarbeid dan die, waaraan uit het in de beroepsontwikkeling gevormde „materiaal" wezenlijk kan worden voldaan; opnieuw staan wij in velerlei opzicht voor problemen van een omvang en van een beteekenis, die uitgaan boven hetgeen er in een normale, rustige ontwikkeling aan vraagstukken te verzorgen is.

Naast den Belasting-accountantsdienst is sedert enkele jaren in een ongekend snel tempo groeiende de tweede accountantsdienst van het Rijk: de Accountantsdienst van het Departement van Handel enz. Ik ben niet nauwkeurig geïnformeerd omtrent den omvang, dien deze nieuwe Dienst gedurende den korten tijd van zijn bestaan heeft aangenomen. Zeker is echter, dat door de vorming er van een element in de beroepsontwikkeling is gebracht, dat van ingrijpende beteekenis is. In de eerste plaats al, omdat het aantal bevoegde accountants, dat hier een werkkring vindt, aanzienlijk is en dat dit aantal, indien niet alle voorteekenen bedriegen, nog sterk zal moeten stijgen; men zal in verband met de steeds groeiende behoefte van de Overheid om zich door eigen organen de waarborg te doen verschaffen, die in doeltreffenden accountantsarbeid kan zijn gelegen, dit orgaan zooveel mogelijk gelijken tred moeten doen houden met de eischen, welke uit de wassende staatsbemoeienis, zoowel ten aanzien van den Staat als van het Nederlandsche volk, voortspruiten. Doch ook, omdat deze vorming van een staatsorgaan van zoo grooten omvang binnen het arbeidsterrein van ons beroep onvermijdelijk haar terugslag op de ontwikkeling van het beroep van den public-accountant zal hebben; evenmin als de belasting-accountantsdienst zijn thans ongetwijfeld voortreffelijken werkingssfeer heeft kunnen scheppen zonder steun in en aansluiting aan den arbeid van de public-accountant, evenmin zal er naar mijn overtuiging ooit van een bevredigende ontwikkeling in de hier gesignaleerde nieuwe richting sprake kunnen zijn, indien niet eenerzijds den public-accountant in Nederland zijn gerechte plaats in deze ontwikkeling toegewezen wordt en indien hij, anderzijds, zou nalaten, zich deze plaats waardig te toonen.

Ziehier het eerste belangrijke probleem, dat in de nieuwe ontwikkeling nadere beschouwing behoeft: het tot stand brengen eener doeltreffende samenwerking tusschen Overheid en public-accountant op het zoo uiterst moeilijke terrein der ordening van hooger hand. Ik weet wel, dat er in deze richting reeds een en ander is geschied, dat als een element van het groeiproces te herkennen is; de „Acountantsdienst van het Departement van Handel" heeft reeds samenwerking gezocht en verkregen met de public-accountants, die op zijn aanwijzing en in zijn opdracht onderzoekingen uitvoeren, welke geheel passen in de uitvoering der ordeningsmaatregelen van de Overheid. Maar ik heb voor-

alsnog niet het gevoel, dat zulks meer is dan een phase in den ontwikkelingsgang; ik geloof, dat de kern van dit vraagstuk anders ligt en dat het onze plicht is, ons rekenschap te geven van de diepere beteekenis van het probleem, dat hier om oplossing vraagt.

Er zijn ook andere problemen, die de aandacht vragen; ik wil er in dit inleidende artikel nog enkele noemen.

In de eerste plaats dan het vraagstuk van de samenwerking tusschen de bedrijven en het plaatsen van de in dit verband reeds bestaande organisaties, de kartels, in de ordening, die zich bezig is te voltrekken. Ook deze kant van de algemeene ontwikkeling in de economische samenleving is voor den accountant van groote beteekenis. Ik heb indertijd, ter gelegenheid van den 25sten Accountantsdag, in een daarvoor uitgebracht referaat van mijn inzichten omtrent de beteekenis van den accountantsarbeid bij de vorming van kartels en bij de uitvoering van kartel-overeenkomsten doen blijken, en ik geloof niet, dat ik in het tijdperk, dat sedertdien is verstreken, sterk in het ongelijk ben gesteld; op het gebied der samenwerking tusschen de bedrijven heeft de accountant een zich op bevredigende wijze ontwikkelend arbeidsveld gevonden. Maar ook te dien aanzien heeft zich, zoo niet een ontwikkelingsphase afgesloten, dan toch inmiddels een complex van invloeden doen gelden, die verandering kunnen brengen in de kansen, die voor het accountantsberoep in de vroegere ontwikkeling lagen opgesloten. Het particuliere initiatief, dat voor relatief korten tijd de organisatie van de samenwerking der bedrijven vrijwel beheerschte en den vorm daarvan bepaalde, moet ook hier allengs wijken voor den invloed van overheidsvoorschriften en -maatregelen, waarbij weliswaar het in de praktijk gegroeide niet wordt miskend, doch die niettemin in de ontwikkeling een andere richting brengen. Het kan de moeite loonen, dit nieuwe element, voor zoover het voor het accountantsberoep beteekenis heeft, aan een nadere beschouwing te onderwerpen.

Van belang is naar mijn oordeel ook, voor het accountantsberoep, de evolutie, om niet te zeggen de „revolutie", die zich op het gebied der belastingwetgeving aan het voltrekken is. Men kan van meening zijn, dat hier in beginsel voor dit beroep van een wijziging geen sprake behoeft te zijn; principieel verandert de beteekenis ervan niet door wijziging in de bronnen, waaruit de staatsinkomsten door belastingen vloeien, of in den vorm, waarin de belastingen worden geheven. Ik wil dit toegeven. Maar toch meen ik, dat eenerzijds de problemen van bedrijfseconomischen aard, waarvoor de nieuwe belastingvormen ons plaatsen, en anderzijds de enorme toeneming van de parate kennis, die voor een doeltreffende voorlichting der belastingplichtigen noodig is, de wenschelijkheid doen ontstaan, om het op zichzelf zeker niet nieuwe vraagstuk „de accountant als belastingconsulent" aan een nadere beschouwing te onderwerpen.

Het is mijn voornemen, om in enkele vervolgartikelen op elk der vraagstukken, die ik in dit inleidende artikel heb „aangetipt", dieper in te gaan. Ik ben mij er van bewust, dat het ondernemen van een dergelijken arbeid niet zonder bedenking is in een tijd als deze, waarin meer dan ooit rekening moet worden gehouden met een element van onberekenbaarheid in de schatting van toekomstmogelijkheden; het is zeer goed denkbaar, dat de ontwikkeling anders zal blijken te zijn dan uit de aanwijzigingen van de laatste jaren het meest waarschijnlijk lijkt. Anderzijds echter is het niet onaantrekkelijk, om de draagwijdte van de in meenig opzicht zoo ingrijpende gebeurtenissen der laatste tijden ook voor ons beroep te meten; wellicht kan daaruit toch nog iets goed en nuttigs groeien.